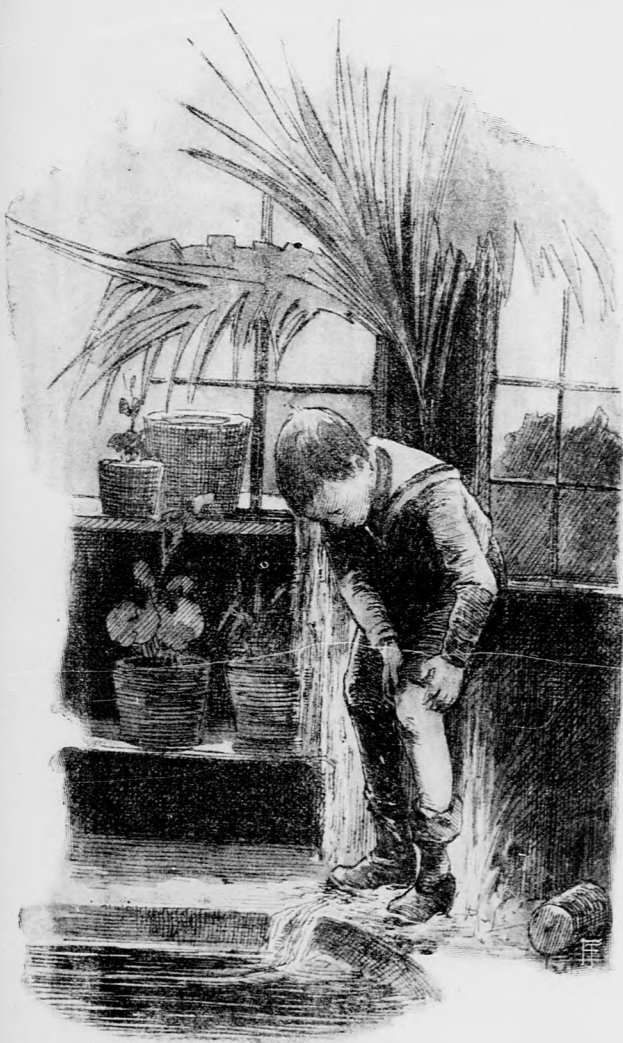


Ügylátszik, ez volt a legostobább köztük, ez a Szebenics. És mivel rendesen a legostobább egyszersmind a leglármásabb is, hát folyton ő kiabált. A vörösingések, akik ügyes tornászok voltak, egy pillanat alatt átvették magukat a palánkon. Áts Feri utolsó maradt s mielőtt kimászott volna, elfújta a lámpát. Ugyanazon az akácán kapaszkodott fel ő is a palánkra, amelynek tetejében a három madár fészkelte. Sőt Nemecekről, aki még egyre esöpögött, mint valami lyukas eres, a nyaka közé is hullott néhány kövér vízesepp.

— Esik az eső — kiáltott Áts Feri, megtörülte a nyakát és azután ő is kiugrott az utcára.

— Ott mennek! — hangzott az utcáról s mind szaladni kezdtek, annak jeléül, hogy Szebenics megint tévedett. Meg is jegyezte Boka:

— Ha ez a Szebenics nem volna, már rég a kezük közé kerültünk volna . . .



«EGÉSZ ÉLETEMBEN FOLYTON A VÍZBEN LESZEK?»

Most már érezték, hogy végleg megmenekültek a vörösingések elől. Látták őket, amint két csöndesen ballagó fiú után szaladtak az egyik kis utcán. A két fiú megijedt tőlük és szintén szaladni kezdett. Nagy ordítás tört ki erre és a vörösingések nekivadultan rohantak utánuk. A láрма messze halt el, valami józsefvárosi kis utcácskában . . .

Lemásztak a kerítésről és nagyot léleztek, mikor megint az utca kövezetét érezték a lábuk alatt. Egy öreg asszony baktatott arrafelé, majd más járókelők jöttek. Érezték, hogy megint a városban vannak s itt már semmi bajuk nem történhetik. Fáradtak, éhesek voltak. A közeli árvaházban, melynek ablakai barátságosan világlottak ki a sötét estébe, vacsorára harangoztak.

Nemecek didergett.

— Siessünk — mondta.

— Megállj — szólta Boka — te lóvonaton menj haza. Nesze, adok pénzt.

A zsebébe nyúlt, de bennakadt a keze. Csak három krajcárja volt az elnöknek. Nem volt más a zsebében, mint három rézkrajcár, meg a finom tintatartó, melyből vidáman folydogált a kék tinta. Előhúzta a tintás három krajcárt és odaadta Nemecekeknek:

— Csak ennyi van.

Csónakosnál akadt még két krajcár. És a kis szökének volt egy angyalos szerencsekrajcárja, amit egy pilulás skatulyában hordott magával. Ez összesen hat krajcár volt. Ezzel fölült a lóvonatra.

Boka megállott az utcán. Még mindig tele volt a szíve a Geréb dolgával. Szomorúan állott és hallgatott. De Csónakos még nem tudott az árulásról semmit, tehát ő vidám volt.

— Ide figyelj, papuska! — mondta s mikor Boka odanézett, bekapta két ujját a szájába és fülrepszott süvített. Akkorát, amekkorát csak tudott. Aztán úgy nézett körül, mintha ezzel a füttyel jóllakott volna.

— Ezt már egész este tartogatom. — mondta vidáman — de most kikiváncozott belőlem, papuskám!

Karonfogta a szomorú Bokát s azzal ennyi izgalom után fáradtan kezdtek a város felé ballagni a hosszú Üllői-úton . . .

IV.

Az osztályteremben ismét egyet ütött az óra s a fiúk a könyveikhez kaptak. Rác tanár úr becsapta a könyvét és felállott a katedrán. A szol-

gálatkés kis Csengey, az első pad első, odaugrott hozzá és fölsegítette rá a felöltőt. A Pál-utcaiak a különböző padokból összenéztek, várva Boka intézkedését. Tudták, hogy ma délután már kettőkor lesz a gyülekezés a grundon, mert a három tagból álló előrs-csapat be fog számolni fűvész-kerti élményeiről. Azt mindenik tudta, hogy a kirándulás sikerült, s hogy a Pál-utcaiak elnöke bátran adta vissza a látogatást a vörösingéseknek. De a dolog részleteire voltak kíváncsiak, az egyes kalandokra, a veszedelmekre, melyekben a fiúk forogtak. Bokától harapófóval sem lehetett volna egy szót sem kivenni. Csónakos mindenfelét beszélt össze-vissza s isten bocsássa meg neki, de nagyokat füllengett. Még vadállatokról is beszélt, amelyekkel a fűvész-kerti romok közt találkoztak . . . Hogy Nemecek majd belefűlladt a tóba . . . Hogy a vörösingések egy rettenetes máglya körül ültek . . . De össze-vissza beszélt és épp a fontos dolgokat felejtette mindig ki. És nem lehetett a beszédjét végighallgatni, mert majd megsüketítette a hallgatóit a folytonos füttyökkel, melyeket pontok helyett rakott a mondatok végére.

Nemecek meg olyan fontosnak érezte a szerepét, hogy nagyon komolyan titkolózott. Ha kérdezték, így felelt:

— Nem mondhatok semmit.

Vagy ezt mondta:

— Kérdezzétek meg az elnök úrtól.

A többiek rettenetesen irigyelték Nemeceket, aki közlegény létére ily gyönyörű kalandban vehetett részt. A hadnagyok és főhadnagyok érezték, hogy ezek után ők eltörpülnek a közlegény mellett, sőt némelyek már azt is hangoztatták, hogy a kis szökét ezek után okvetlenül tiszté fogják előléptetni s akkor nem marad más közlegény a grundon, mint Hektor, a tót fekete kutyája . . .

Még mielőtt Rác tanár úr kiment volna az osztályból, Boka felemelte két ujját a Pál-utcaiak felé, annak jeléül, hogy két órákor lesz a találkozó. A többi fiúk, akik nem tartoztak a Pál-utcaiak közé, rettenetesen irigyelték őket, mikor Boka intésére valamennyien szalutáltak, ezzel mutatva, hogy tudomásul vették az elnök jelét. És már mind indulni akartak, mikor történt valami.

Rác tanár úr megállott a katedra lépcsőjén:

— Várjatok — mondta.

Nagy csönd lett erre.

A tanár úr kis cédulát húzott elő a felöltője

zsebéből. Föltette a szemüvegét s a céduláról olvasni kezdte a következő neveket:

— Weisz!

— Jelen — mondta ijedten Weisz.

A tanár úr folytatta:

— Richter! Csele! Kolnay! Barabás! Leszik!

Nemecek!

Valamennyi rendre felelt:

— Jelen!

Rác tanár úr zsebetette a cédulát és így szólt.

— Ti most nem mentek haza, hanem bejöttök velem a tanári szobába. Egy kis dolgom van veletek.

Azzal elindult s anélkül, hogy ennek a furesa meghívásnak okát adta volna, kisietett a teremből.

Nagy zúgás, zsongás támadt erre.

— Miért hív?

— Miért maradunk itt?

— Mit akarnak velünk?

Ezt kérdezték egymástól a meghívottak. És miután valamennyien Pál-utcaiak voltak, Boka köré sereglettek.

— Én nem tudom, mi lehet, — mondta az elnök. — Csak menjetek be és én majd megvárak a folyosón benneteket.

Azzal a többiekhez fordult:

— Hát nem kettőkor találkozunk, hanem háromkor. Akadály jött közbe.

Az iskola nagy folyosója megnépesült. A többi osztályok is ontották magukból a fiúkat, nagy kavardás, sietés, csoszogás lett úrrá a máskor csöndes, nagyablakos folyosón. Mindenki sietett.

— Be vagytok zárva? — kérdezte egy fiú a szomorú csoporttól, mely a tanári szoba ajtaja előtt feketélt.



«EZ A GITT.»

— Nem — mondta büszkén Weisz.

A fiú azzal elszaladt. Irigyen néztek utána. Ő már hazamehet . . .

Néhány pernyi várakozás után kinyitott a tanári szoba ajtaja s a tejüveges ajtó mögött megjelent Rác tanár úr magas, sovány alakja.

— Gyertek be — szólt és előrement.

A tanári szoba üres volt. A hosszú zöld asztal körül állottak fel a fiúk, halálos csöndben. Az utolsó tiszteletteljesen csukta be az ajtót. Rác tanár úr leült az asztalfőre és körülnézett:

— Mind itt vagytok?

— Igen.

Alúlról, az udvarról a hazasiető fiúk boldog lármája hallatszott fel. A tanár úr beesukatta az ablakot s most ijesztő lett a csönd a nagy, könyvtáros szobában. Sír csöndben szólalt meg Rác tanár úr:

— Itt arról van szó, hogy ti valami egyület alakítottatok. Ezt megtudtam. Valami úgynevezett gitt-egyletről hallottam. Akitől ezt tudom, az átadta nekem az egylet tagjainak a névsorát is. Az egylet tagjai ti vagytok. Igaz-e?

Senkise felelt. Mind lehorgasztott fővel, némán állottak egymás mellett, annak jeléül, hogy a vád igaz volt.

A tanár úr folytatta:

— Menjünk szép sorjában. Mindenekelőtt azt akarom tudni, hogy ki alapította az együletet, mikor világosan megmondtam, hogy semmiféle egyület alapítását nem tűröm meg. Ki alapította?

Nagy csönd.

Egy félénk hang szólalt meg:

— A Weisz.

Rác tanár úr szigorúan nézett Weiszre:

— Weisz! Nem tudsz magadtól jelentkezni?

Szerényen hangzott a felelet:

— De igen, tudok.

— Hát miért nem jelentkezted?

Erre megint nem felelt szegény Weisz. Rác tanár úr rágyújtott egy szivarra s a füstöt a levegőbe fújta.

— Hát menjünk szép sorjában, — mondta. Először is mondd meg nekem, mi az a gitt?

Felelet helyett Weisz kivett a zsebéből egy hatalmas gittet és letette az asztalra. Egy ideig nézte, aztán olyan halkán, hogy alig lehetett hallani, kijelentette:

— Ez a gitt.

— És mi ez? — kérdezte a tanár.

(Folytatása következik.)

NINCS ELHAGYATVA.

Nincs elhagyatva e világon,
Kinek még édesanyja van,
Bár vándorlásra űzi sorsa,
Mégsem lehet boldogtalan.

Izzó arcát csókolja enyhén
A rétek balzsamos szele,
Oly jól esik, hisz' édes anyja
Szelíd csókját viszi vele.

Az ég boltjáról integetnek
Az úszó bárányfellegek:
Ép' mostan láttuk jó anyádat
És küld velünk üdvözetet.

Az erdő csacska kis patakja
A vándorlónak így susog:
Kopott, vén könyvvel ül anyád most
S éretted ép' imába fog.

S ha vándorolva dalra gyűjtött,
A dal titokba' nem marad,
Anyjának hírül haza hordják
A nótás, fürgé madarak.

A hírnökök csak egyre szállnak,
Hozzák, viszik a híreket
Ki így jár-kél a nagy világban,
Az elhagyatva nem lehet!

Feleki Sándor.

A TOKIÓI DIÁKNEGYED.

Japáni utazók írják, hogy Tokiónak és a többi japán nagy városnak egyik érdekes sajátossága a kis kétkerekű kocsis, a *Kurumaja*, amelyet egy fiatal ember húz maga után órákon át nagyon csekély fizetésért. Ez a japán bérkocsi. Még nagyobb meglepetéssel tapasztalta azonban számos európai utazó, hogy ezek a kocsivontatók gyakran a legválasztékosabb angol és francia nyelven ajánlják fel szolgálataikat az idegeneknek. A kérdezősködésre az illetők minden álszégyen nélkül megmondják, hogy ők a tokiói egyetem diákjai.

Mert Japánban a nagy föllendülés mellett, a melyben a lefolyt negyven éven át az országnak része volt, rendkívül nagy a szegénység. A vidéken a szegénysorsú diákok a sokféle kedvezmény segítségével, amelyet a kormány nyújt, valahogy

el tudják végezni a középiskolákat. A nagyvárosban azonban teljesen a maguk erejére vannak utalva. Aki más módon nem tudja megkeresni a kenyerét, beáll — kocsivontatónak.

Köztük és a többi kocsivontatók közt természetesen óriási a különbség. Ők nem is járják be az egész várost, az ő kis kocsijaik csak a Kanda-városrész, a tokiói egyetemi negyed határáig szállítják az idegeneket.

Maga a Kanda városrész nem sokban különbözik Tokió többi részeitől. Túlnyomóan földszintes, elől teljesen nyitott japán házakból áll, európai színezetű házai kizárólag az iskolák és a hozzá tartozó intézetek. Iskola azonban, az van elég. Legelső természetesen a hat fakultásból álló egyetem. Egyes fakultásai: a jog, orvostudomány, bölcsészet, természettudomány, mezőgazdaság és politechnikum. Beosztása, amint látjuk, jelentékenyen eltér az európai egyetemektől, tudományos oktatás tekintetében azonban semmivel sem áll hátrább.

Az egyetem körül vannak elhelyezve Tokiónak csaknem összes fontosabb intézetei, úgy, hogy a Kanda-városrész már valóságos iskola-város jellegét öltötte magára. Itt van a legtöbb középiskola fiúk és leányok számára, a modern nyelvek iskolája, a felső kereskedelmi iskola, a szépművészetek akadémiaja, a katonai iskolák, ipariskolák, gazdasági iskolák stb.

Természetesen ebben a városrészben a diákság teszi a lakosság legnagyobb részét. Különösen nagyszámú azonban itt a szegény diákság. A jobbmódúak inkább a város többi részeiben bérelnek lakást és csak az előadásra járnak az egyetemre, de a szegények úgyszólván teljesen itt töltik egyetemi éveiket.

Idegenek számára a legkülönösebb látványt nyújtják Kanda utcái. Fényes, a modern kor minden igényének megfelelőleg felszerelt iskolák és mellettük szegényes diáklakások. Európai embernek ugyanis fogalma sincsen a keleti népek és különösen a japánok igénytelenségéről. Miből állnak a japán diáklakások? Az egész egy utca felé nyitott parányi kis szoba, amelyben csak egy asztal, könyvespolc, meg ruhásszekrény van. Ágy nincs; Japánban még nagyon előkelő házak-

ban is földre terített gyékényen alszanak. Ezekben a csöpp szobákban gyakran ketten-hárman is laknak. A szobák ára természetesen arányban áll nagyságukkal, az ilyen szoba egy hónapra éllemezéssel együtt 5—7 yen (13—18 K).

Az éllemezés, amelyet a szállásadó gazdák nyújtanak, nem valami fényes. Két-három marék vízben főtt rizs, a japánok nemzeti étele, téa és nagy ritkán kevés húsétel. Akik nem otthon ét-



TOKIÓI DIÁKOK.

keznek, a kandai diákvendéglőket keresik fel, ahol csekély pénzért (nyolc fillér) kapnak akár reggelit, ebédet vagy vacsorát. Az étlap itt is csak rizs és téa. Hanem ennél olcsóbb vendéglője aligha van a világnak.

A japán diákok szórakozása nagyon kevés. Az egész diáknegyedben néhány olcsó énekes színház és sörcsarnok van mindössze. A színházak, ahová szintén néhány fillérért lehet bejutni, minthogy a japánok nagyon szeretik a zenét, állandóan tele vannak, a sörcsarnokok ellenben majd mindig üresek.

De a japán diáknak a munka és tanulás közben nincs is ideje, hogy hiábavalóságokkal foglalkozzék. Túlnyomó többségük keserves munkával, gyakran kocsvontatással szerzi meg a betevő falatot, többi idejét pedig tanulásra fordítja. És ki tudja, talán a japán ifjúságnak ez a szellemi tornája, óriási erőfeszítése emelte az országot alig néhány évtized alatt oda, ahol ma van.

Ma már jelentékenyen javult a japán diákság helyzete. Az iskolák mintaszerűen vannak felszerelve, az egyetemek és a felsőbb iskolákban kitűnő, Európában végzett tanárok működnek és számos segélyező intézet a diákoknak jelentékenyen megkönnyíti a tanulást. Negyvenötven esztendővel ezelőtt azonban még minden másként volt. Halálbüntetés terhe alatt tilos volt az idegen, *fehér* műveltség elsajátítása. Az angol könyveket lopva hozták be Japánba és a mai Japán vezető államférfiai: *Ito* márkí, *Imoue* gróf és a *Mucsu* család több tagja, angol hajókon, mint szénlapátolók szöktek ki Európába, hogy ott tanuljanak. Ők a modern Japán megalapítói.

A japán iskolákban általában többet tanítanak mint nálunk. Ami tantárgyainkon kívül kötelező tantárgy a japán iskolákban az angol és orosz nyelv (ezt a fenyegető orosz háborúra való tekintettel hozták be), azonkívül választani kell a középiskolában a német és francia nyelv között. És hogy ők derekasan megbirkóznak az eléjük meredő nehézségekkel, mutatja, hogy ma már mindinkább szaporodik azoknak a japán tudósoknak a száma, akik kiváló helyet foglalnak el a tudományos világban. Japán nemcsak a harc, de a tudomány fegyvereivel is kiküzdötte már helyét a művelt nemzetek között és ez az igazi győzelme.

A HOLD TOPOGRAFIÁJA.

A hold nagyjából megegyezik egyes jellemző vonásokra nézve földünkkel, de ugyancsak különbözik más tekintetben a mi öreg sárteknétől. Ha földünk egyik lakója csupa véletlenségből a holdba kerülhetne, bizony ritka látványosságban lenne része. Az egyenetlen talaj kör alakú üregeivel, a magas hegycsúcsok, a fura színű ég,

melyen még nappal is csillognak a csillagok, a fény és árny szokatlan váltakozása, az örök csend, az iszonyú forróság és borzasztó hidegség mind megannyi tényező, mely megszokott képzetkörünket ugyancsak megbolygatja.

Bármily nagy is az ellentét, mely a holdat földünkötől megkülönbözteti, mégis azt látjuk, hogy ezek a változások, melyek itt is oly gazdagon jelentkeznek, mint a természet más művében is, csekély számú okok hatásai vagy még helyesebben mondva csupán változások végeredménye, melyek minden égitesten végbemennek.

Az az egyszerűség, mely a csillagászati jelen-



TOKIÓI EGYETEM.

segek törvényei között uralkodik, a naprendszer egységét hasonlíthatatlan világosságban helyezi a vizsgálódó ember elé.

Ha tekintetünket a teli holdra vetjük, világos és sötét foltok vegyülékét fogjuk észrevenni, melyek között semmi rendet, semmi szimmetriát, szabályosságot nem látunk. Keletről nyugat felé, föl északra több széles, szürke közt látunk egymás mellett, melyek egyformasága a déli részszel szemben ellentétet alkot; ezt ugyanis csupán fényes pont borítja be. Az északkeleti és délnyugati szélek lapos, fehér és igen fénylő színvonalakban végződnek, míg a központi vidéken ismét a déli rész színét látjuk.

A nagyobb, sötét részeket azelőtt tengereknek

(mare) tartották és úgy is nevezték el azokat; később természetesen meggyőződtek, hogy ez a nézet téves. *A holdban tenger nem lehet*; mert ha ott nagyobb vízfelület volna, akkor a viznek el is kellene párologni és így természetesen a holdat egy atmoszférának, légkörnek kellene körülvenni. De különböző okok arról győzték meg bennünket, hogy a holdnak megmérhető atmoszférája nincsen, tehát tengere sincs.

De a sötétebb foltok figyelmes szemlélete arra tanít bennünket, hogy ott szilárd talaj van, mert ezek éppenséggel nem sík felületek, mert a talaj különböző színeket mutat s emelkedésekkel és mélyedésekkel tarkítja az örök természet.

Az elnevezéseket, melyeket régebb megfigyelők élénk képzelete alkotott, mi is megtartjuk. Felsoroljuk őket délről kezdve s a következő foltokat vagy nagyobb, sötét tereket fogjuk látni:

Mare humorum (a nedves tenger) 25 fok déli szélesség és 80 fok nyugati hosszúság alatt.

Mare nectaris (a nektár tenger) 15 fok déli szélesség és 35 fok nyugati hosszúság alatt.

Mare nubium (a felhő tenger) 15 fok déli szélesség és 20 fok nyugati hosszúság alatt.

Mare foecunditatis (a termékeny tenger) 3 fok déli szélesség és 50 fok nyugati hosszúság alatt.

Mare tranquillitatis (a csendes tenger) 5 fok déli szélesség és 25 fok nyugati hosszúság alatt.

Mare crisiun (a veszélyek tengere) 17 fok déli szélesség és 55 fok nyugati hosszúság alatt.

Mare serenitatis (a vidám tenger) 25 fok déli szélesség és 20 fok nyugati hosszúság alatt.

Mare imbrium (az esős tenger) 35 fok déli szélesség és 20 fok nyugati hosszúság alatt.

Mare frigoris (a hideg tenger) 60 fok déli szélesség és 80 fok nyugati hosszúság alatt.

Meg kell jegyeznünk, hogy azok, kik a holdat messzelátóval akarják megfigyelni, ne válasszák a holdtöltének az idejét, abban a hiszemben, hogy ilyenkor látnak legtöbbet. Mindenesetre ilyenkor a hold felületének felénk fordított felét látjuk kivilágítva, de az a kép, melyet a messzelátó segítségével kapunk, éppenséggel nem alkalmas arra, hogy a fölcsigázott érdeklődést kielégítse. A legérdekesebb és legtanulságosabb hegyekből vagy nem látunk semmit, vagy amit látunk is, azt is homályosan látjuk.

Igen feltűnő különbséget látunk a nagy és mare-nak nevezett területek és az ezeket övező világos hegyi tájak között. Ez alkotja azt a nagy különbséget, mely földünk és a hold között van.

Földünk hegységei leginkább láncolatosak; ezek a hegláncok aztán többfelé is ágaznak s itt-ott völgyek szelik át őket. A holdban is látunk ugyan hegláncokat, de ezek nem nagyon magasra nyúlnak, legalább azokon a vidékeken, melyeket mi ismerünk, ott bizony alacsonyok.

3—4000 méternyi magas hegyek szomszédságában 2—300 méternyi magas halmok emelkednek; ezek a nagy ellentétek a hold sajátosságai, melyek földünkön nem láthatók. Ezek a mai tudomány biztos eredményei; a többi, amit a holdról tudunk, az mind csak föltevés, hipotézis.

A PARASZT-CSIZMADIA.

Emlékezés a török világból. — Irta: Sárány István

Az Úrnak 1686-ik éve éppen nem vala közönséges esztendő. Nagy dolgok előjele: egy üstökös tündökölt az égen s Károly, lotharingiai herceg, mintha csak követni akarná a mennybéli útmutatást, bevette Budavárát, alkalmat adván ezzel a hejehujára és vigasságra a Garam vizétől a szerémi szandzsák utolsó domboldaláig. A penészes nyelvű fokosok ismét előkerültek, sőt írott bizonyosság van rá, hogy néhai való jó Pinkóczy Gáspár uram, Nagykároly város ezidei főbirája, sajátkezűleg köszörülte ki fringiját, mellyel eddig a tanácsuléseken vésztojólóan csörtetett, fenés közben erősen fenekedvén, hogy ezúttal mind gróf Stahrenberg ulánus kapitány, mind Ali ben Talaganti, a váradí beglerbég, megkapja a magáét.

Ez a két emberséges ember ugyanis szörnyű sok borsot tört a város orra alá hosszú időközön keresztül. Ha Stahrenbergnek kifogyott tarsolyából a pénze s a beglerbégnek magtárából a gabonája, feleszámu haddal azonnal bekocogtak Nagykárolyba, pótolandó a hiányzó jókat. A dolgukat pedig mindig úgy intézték, hogy valahogyan össze ne találkozzanak. Minek is felesleges patáliát csinálni? A vitéz ulánus kapitánynak volt úgy is elég baja a Tur-menti nyakas kálvinistákkal, az emberséges bégnek meg a Berettyó táján lakozó oláhokkal, akik fene izgága népség valának. E látogatások alkalmával hozni ugyan nem hoztak semmit, de annál inkább vittek. Hogy mit? — abban éppenséggel nem voltak válogatósak. Szerették a pénzt, ha nem volt erdélyi accentusa (Erdélyben kiváltképpen üzték a hamis-pénzcsinálást), a kétszeres búzát és a károlyi messzehíres kordován csizmákat. Mindezen különb-különbféle dolgokat, persze, a

jó károlyiak illő fogesikorgatás közt adták ki a kezükből, erre azonban nem adott sem a török, sem a német, úgy vélekedvén, hogy a fogesikorgatás annak árt, aki csinálja. Tegyük fel, hogy a becsületes Ali ben Talagantinak nem volt egy megveszekedett dénárja sem. Kapta hát magát s toprongyos iszpháiai élén belovagolt Nagykárolyba, ahol is felállítván embereit szép sorjában, tartott ilyenféle épületes beszédet az összesződült népnek:



BÉKÉSMEGYEI LEGÉNYEK.

— Emberséges emberek, jó károlyiak! A dicsőséges padisah, a legfelségesebb szultán vitéz katonája, Ali ben Talaganti szükségét szenved. Neki magának, ezúttal háromezer forint elégséges volna, de háromszáz pár kordován csizma katonáinak okvetlen szükséges, lévén e vitéz népség igenis lábbeli nélküli állapotban. Ezt a csekélységet tehát, mielőtt a nap a homokbucák mögött elbujna, annál inkább összehordjátok és nekünk átadjátok, mert ha nem: Allah il Allah, Mahumed rasul Allah, (háromszor meghajlik Mekka felé), titeket, piszkos kutyák, egy szálig kardélre hanyatlak.

Gróf Stahrenberg ulánus kapitány, aki törökvédelem címén lakozott Szatmáron, sem cselekedett másféleképpen s a derék nagykárolyiak a sok fosztogatás után igazán nem tudtak megállapodni abban az egyszerű kérdésben: melyik hát a jóbarát s melyik az ellen. Idővel aztán mikor az ilyen rablások mind gyakoribbá váltak, a vélemények oda kezdtek konkludálni, hogy üsse meg mindakettőt a mennydörgős mennykő.

El lehet tehát képzelni, hogy milyen ujjon-



gással fogadták Budavára elestének a hírét. Pusztul a török. Itt marad ámbátor a német, de egy éhes bendő betömésére mégis csak kevesebb kívántatik. Ez a vélekedés lassanként általános lett, úgyannyira, hogy a megszorodott városban derült ábrázattal kezdtek járni az emberek, számítgatván a napokat, melyek egyikén Ali ben Talagantinak, a váradi beglerbégnek, takarodnia kell.

Addig azonban nem csak a Dunán, hanem a Szamosban is sok víz folyt le, amit tapasztalván a mindenéből kifosztott polgárság, türelmetlenkedni kezdett, keményen elhatározván egyúttal,

hogy senkifának, magának a Bécsben lakozó felséges császárnak sem ad egy rézkrajcárt, ha ilyesmit netalántán rajtuk keresne. Hogy pedig eme szilárd elhatározásnak látszatja legyen, egy szép őszi reggelen váratlanul tiszteletét tette Szatmárról gróf Stahrenberg. Hogy nyurga ulánusai a sarkában voltak, azt hiszem, szinte felesleges megjegyezni is. A vitéz gróf, régi szokásához képpen, egyenest a városházára ment, ahol tudtára adta a főbirónak, nemzetes Pinkóczy

tiszteletüket olyan gyakorta: talán; de ilyen nagy szükségben felesleges beszélni is róla. Talán majd később, talán a jövő évben, mikor a búza kévébe kerül, vagy telt lesz a magtár . . .

Gróf Stahrenberg rettenetes méregbe jött erre az ellentállásra.

— Hallja kendtek, szólott recesgő, kemény hangon, én velem nem lehet figurázni, mert aki ezt merészelné, azt én ugyan kitanítom ezzel a damaszkusi acélpengével. A felséges császár



BÉKÉSMEGYEI NŐK ÉS FÉRFIAK.

Gáspár uramnak, hogy a felséges császárnak honmentő háborúsdíja igen sokba kerül s a hiányzókat pótlendő, adót vet ki. Ebből az adóból Nagykárolyra is esik valamicske. Nem több, mint húszezer forint. Hanem ezt a csekélységet fizessék le rögtön, de mindjárt, hogy a legelső lovasfutárral azonnal elexpediálhassa a dicsőséges Károly főherceg hadiszállására.

Pinkóczy uram, a főbiró, egész hosszában megreszketett a húszezer forint szóra. Tyű, kutya-kutyánszki, az egy kissé sok, sőt egyáltalán elő sem teremthető. Ha Ali ben Talaganti, meg a nagyon tisztelt kapitány úr nem tették volna

parancsa nemcsak komma az írásban, ha akarom felteszem, ha akarom nem. Ezt teljesíteni kell az utolsó szaváig, máskülönben nem állok jót arról hogy nem tétetem-e a polgárság fejét a lábához. Dixi.

Pinkóczy uram a vállá közé húzta a fejét s el kezdett hümmögni. Biz' az nagy baj volna, ha úgy volna. De hát ha nem is lesz úgy? Talán csak tréfálni méltóztatik? Vagy talán még sem olyan szükséges az a húszezer pengő? Kérik ennél fogva a vitéz kapitány urat, aludjon a követelésre egyet, ők pedig szétnéznék a városban, lehetne-e ezúttal is összekoldúlni valamicske pénzt?



BÉKÉSMEGYEI LEÁNY.

Az uhlánus kapitány azt mondta erre, hogy re bene gesta. Rendben van a dolog. Vár, de csak egy hétig. Egy hét múlva azonban meg legyen a pénz, mert kutya világ lesz. Szólt és szépen haza somfordált legényeivel Szatmárra.

Pinkóczy uram aztán elkezdett ugyancsak töprengeni, hogy mitevők legyenek már most? Ha fizetnek, az is baj; ha nem fizetnek még nagyobb baj. A parasztság koldús, azon nincs mit venni, a nemesség pedig ugyancsak egy idő óta alaposan megkötötte magát s kacsaringós káromkodással adózik közcélokra. Mitevő legyen itt a főbíró?

Mert hogy szavamat ne felejtsem, különös kázu izgatta Nagykároly lakosságát ebben az időben. Nem kevesebb volt a dologban, minthogy a csizmadia céh éles ellentétbe jött a többi tisztességű céhekkel, melyek ezidőben ugyancsak virágoznak.

Okot adott pedig erre az ellentétre maga a csizmadia céh atyamestere, nemes és nemzeti vitézlő Bujdosó Menyhért uram de Botpalád, kinek híre-neve általános volt az egész megyében s általános tiszteletet vívott ki magának nemcsak a csizmadiáknál, hanem a rokon szakmabelieknél

is, mint teszem azt a timároknál. Nőtt, nőtt ez a tisztelet s határos lett volna idővel talán a főbíró uramnak dukáló reverentiával is, ha valami sajátos eset nem jön közbe, hogy ezt a tekintélyt alaposan megtépázza. (Vége köv.)

Békésmegyei népviselet.

Képekkel.

Békésmegyében ma magyarok és tótok laknak. A tótokat Harruckern báró telepítette le a XVIII. században; akkoriban u. i. ő volt annak a vármegyének a főispánja.

A békésiek derék, becsületes magyarok, kik önérzetesek, de sohasem büszkék. Szeretik hazájukat s teljes szívvel-lélekkel azon munkálkodnak, hogy annak javát előmozdítsák. Igazmondó, jószívű és könnyhívó nép ez a békési.

A külsőségeket igen kedveli a békési ember. Tiszta ház, csinos ruha, ez a jelszavuk. Házukat mindig hófehérre meszelik s náddal vagy zsindegyel fődik be. Szalmafüdeles házakat ezen a vidéken nem igen lehet látni.

A férfiak felső öltöne a juh- vagy báránybőrből készült suba, mely fehér vagy világosbarna színű s igen szép díszítésű. A négyszögletes gallér vörös vagy zöld szegélyű, a subán pedig különböző cífraságok meg virágok láthatók. Ebben azután versenyeznek is, hogy kinek legyen szebben kivarrott szüre.

A békési nőnek is igazi csinos viselete van. Suhogó, ráncos szoknyát hordanak, díszes pruslikot és kötényt; hétköznapon színeset, ünnepen fehéret. Ünneplő ruhájukat selyemből készítik. Hajukat hátra fésülik, fenn és lenn pántlikával megkötve s többfonatba leeresztve hordják.

Mai számunkban négy képen mutatjuk be a békésmegyei népviseletet.

A MEZQUITA.*

Irta: Vértesi Károly.

Cordoba látnivalóinak a megtekintése után eljutok a mór világ legszenteljéhez, a márványcsodához.

Beszélő tanúja egy nagy múltnak, a nyugoti mohamedán világnak, a mekkai Kaaba után legnagyobb temploma. Világraszóló fényvel világították meg.

Össze kell szednem minden rajzoló képességet, hogy az olvasó elé állítsam a messze földön híres mezquitát a maga remekvoltában, regeszzerűségében, amint áll a szemem előtt és a templomot a templomban, keresztény templomot

* Mutatvány a szerzőnek «Spanyolország, Portugália» c. most megjelent könyvéből.

a pogány templomban. A pogányság alatt értjük itt a művészet teljét. Amit a pogány mint világra szóló remeket alkotott, azt a keresztény tönkre silányította az ő művészetével, holott mind a kettő megállhatott volna szépen egymás mellett.

A pogány művészetnek más a muzsája és a képzelőtehetsége és más a keresztény művészeté. Mind a kettő szépen megáll egymás mellett, hanem versengésben, egyik a másik fölé kerülve, dehogyan is szép!

A Mohamed tanát követő emberek — a távol keleten építették tiszteletére a *Kaabát*, itt Nyugoton pedig, ahol a keresztény nekik idegen lett, a *Mezquitát*. A világ mind a két sarkában legyen az igazhívőnek zarándokló helye, a hova életében legalább egyszer elmenjen. A Nyugot Kaabájául állították föl hatalmas karok és tehetős elmék, adakozó kezek a cordobai mezquitát. Rengeteg kincseket halmoztak össze a nagy arányokhoz, fölváltották a gazdagságot oszlopértékre.

Megkerülöm a derékszögben álló tíz-husz méteres magassággal váltakozó falakat s úgy érzem, hogy ezalatt fél kilométernél többet jártam. Nézem a 167 méter hosszú, 119 méter széles, érefedésű fal mellett az erősségüket támasztó, hozzájuk simuló, pillér szolgálatot teljesítő, négyszögletes, toronyszerű alkotásokat, — tornyok volnának, de még se azok — melyek, mikor túlhaladták a cífrázatos végű falak magasságát, megállnak a növésükben, mintha tudnák, hogy a legszentebb ima kápolnának, a mihrabnak a kupolájánál magasabbra hágniok nem szabad. Az erősítő nagy oszlopokat, sarkaikban, alacsonyabbak támogatják meg. A mohamedán, amit egyszer fölépített, akár Allah zsámolyául a kupolás dsámikat, azt nem javítja, Allahra bizza, addig álljon, — mondja a sorshívő — amíg Allah akarja.

Lépcsőn jutok föl oda, ahonnan a fal, alapjából kiindul. Ütött-kopottságában, komor egyszerűségében nem mutat.

A díszkapuk helyett látom a keresztény fejedelmek koronáját, királyi családjuk címeres pajzsát fölakasztva, mondjuk, a címeres köveket rátámasztva. Megismerem a kontár kezét, mely elrontotta a műremeket. Nem tudták, mi a szép, mi a jó, ide való.

A mezquita déli oldalának egy nagy kőkapuján, mely mindig nyitva van, belépek nagy áhitattal a mezquita előudvarába.

Nem tudom, merre forgassam a szememet. Úgy vagyok ezzel az udvarral most, mint Mohamednek a híve volt egykoron. A külvilág zajá-

ból jöve, itt szedem össze gondolataimat, készülök az áhitatra. A díszudvar olyan szép, nagy. Isten szabad ege alatt vagyok.

Az udvar szélén elsőnek tűnik föl az ötemeletes 332 láb magas torony, lépcsőzetesen, egymás fölött elhelyezett három erkélyével, melyeken a tornyot négy oldalról lehet körüljárni. Csupa kő, erős. Görög-római ízlésben 1653-ban építette Delapeña Gáspár a minaret félmagasságára. A második és harmadik erkély között, tehát a harmadik emeleten, ives nagy ablakokon kandikálnak ki a szép hangú harangok, számszerint 12, fölöttük az óra. A harmadik erkély fölött többszörös emelettel szűkül a remek, cífrázatos építkezés. Csak éles szem veszi észre a díszeket. A torony legtetijén szent. Rafael, Cordoba védszentjének a zászlós alakja.

Vasszögekkel kivert kapun át fölmegek az Alminar toronyba. A 225 lépcső kiizzaszt, szellő fogad; a harangoknak is éppen most kellett megkondulni, hogy veszélyeztessék a földobot.

Szélóvó helyet keresek és élvezem a kilátást.

A toronyból lekerülök, ismét a bujazöld lombosított narancs-udvaron vagyok, melyen egy patk morogva szalad keresztül.

Egy oldalsó bolthajtás mélyén két oszlop közé állok. Nézem a tornyot. Egész magasságával beleesik az ívbe. Szemem zöld színeken nyugszik.

Mintha magam is Mohamed híve, tanának a követője volnék, szent áhitattal közeledve megek a mezquita bejárati ajtajához, mert tudom, hogy látni fogom azt a nagyszerűséget, melyhez fogható, hasonlót a világ sehol nem mutat föl.

Az aranyos arabeszkeltű kapu-ívről. A mohamedán szentélybe, a maksurába és a legszentebb mihrabba vezető kapunyit ajtónak más nevet adtak, a pálmáról elnevezték az áldás kapujának, rárakták Mária és Gábor főangyal alakját. Szóval kivetkőztették eredeti mivoltából.

Belépek a mezquitába. Elfog a káprázat. Soha se láttam ennyi oszlopot egymás mellett, egy csoportban. Valahány, mind egy darabból, az egész egy márványerdő, oszloperdő. Csupa jaspis, porphir, márvány. Oszlopfő formáknak a műzeuma. Itt a joni csiga, ott a corinthei acanthos, amott a bizantini forma, latin-bizanci keverék és egyesülés. Hol van márványban ilyen gazdag templom?

Alul az oszlopoknak nincs kiszélesedő alapjuk, fölül, a mondottakon kívül gót, mór oszlopfők. A legtöbb oszlop sima, kevesebb a csavart, csigalakú és vájt. Valamennyi oszlopot patkó alakú

A budapesti ág. hitv. főgimnázium «Arany János» önképzőkörének negyedik rendes gyűlésén Mágócsy Dietz S. VI. o. t. szabad előadást tartott. Somló Ernő VI. o. t., Veisz Félix VI. o. t. és Simon László VII. o. t. szavaltak.

FEJTÖRŐ.

Számítási kérdés:

Bal zsebemben háromszor annyi van, mint a jobb zsebemben, mellényzsebemben eggyel kevesebb, mint a jobb zsebemben lévő pénz fele. Ha a jobb zsebemben levőt a mellényzsebembe teszem, eggyel kevesebb lesz, mint a bal zsebemben levőnek fele. Összesen pedig 161 koronám van. Mennyi van minden zsebemben?

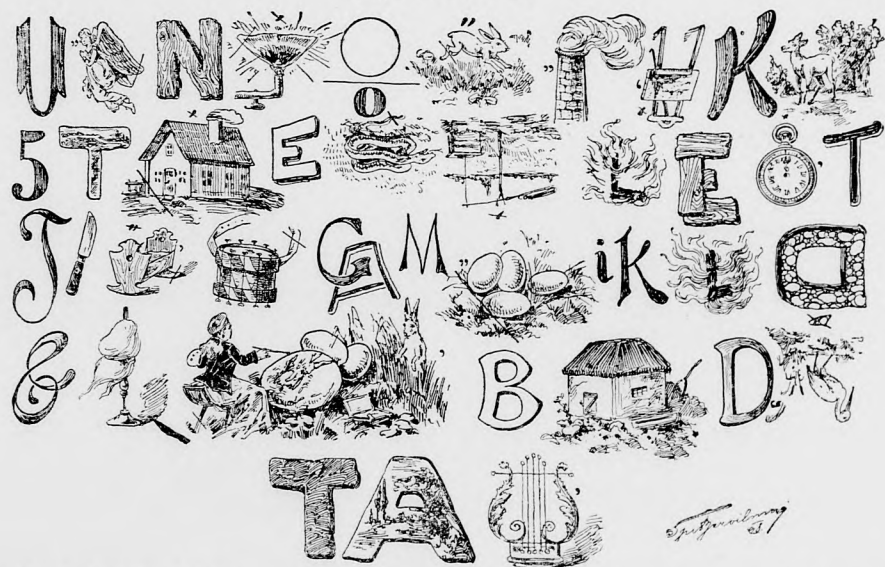
Földrajzi kérdés:

Mi a neve annak a Nápoly közelében fekvő tónak, melyet kártékony kigőzölgése miatt lecsapoltak? A Solfatarától keletre fekvő kialudt tűzhányó beomlott kráterét öntötte ki. Keleti oldalán van a kutubarlang. (Vojtichy János.)

Történelmi kérdés:

Mi a neve annak a torontálmezei nagyközségnek, hol 1848 december 12-én Damjanich egyik legsebbe diadalát aratta? A magyarok Joannovics szerb vezért futamították itt meg. (Elek Tibor.)

KÉPTALÁNY.



Megfejtési határidő: 1905 november 26.

5. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számítási kérdés: E két szám: 6 és 4. — Irodalomtörténeti kérdés: A nacionale a család számára készült, a graduale a templomi gyülekezet számára. — Növénytan kérdés: Ageratum L. — Képrejtvény: A nagy világ az életiskola.

Helyesen fejtették meg: Zurányi Gyula, Török István, ifj. Issekutz Aurél, ifj. Várady Borbély Miklós, Hutter

SZERKESZTŐI TELEFON.

M. A. (Báttaszék) 1. Leveled bizonyosan a postán veszett el. 2. Reméljük, hogy a jutalomkönyvet már megkaptad. Ha még most sem volna birtokodban, úgy irj a Franklin-Társulat könyvkiadóhivatalához (Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4.) s ez biztosan elküldi a könyvet. — B. T. (Lippa). Előbbi üzenet második része neked is szól. — F. S. (Rozsnyó). Leveledet átadtuk a kiadóhivatalnak. — K. Gy. és E. (Szabadka). Aki egy rejtvényt fejt meg, az is részt vesz a sorsolásban. — P. J. (Győr). Leveledet átadtuk a könyvkiadóhivatalnak s az kérségedet teljesíteni fogja. — N. V. (Zenta) és M. F. (Győr). Gondunk lesz rá, hogy ez többet elő ne forduljon. — M. J. (Budapest.) Ha a 9 kor. 60 fillért postán küldötted el, akkor nincs szükség nyugtára, mivel a postai feladóvény is eléggé igazolja azt, hogy a pénzt a kiadóhivatalnak beküldötted s hogy az meg is kapta, annak tanúsága, hogy Cs. E.-nek a lapot pontosan is szállítják. — Sch. Ö. (Budapest). Leveledet nem kaptuk meg. — U. S. (Budapest). A rejtvény-megfejtéssel elkéstél. — V. K. (Léva). Bizonyára későn küldted be azért nem közöltük. — M. Gy. (Pozsony). Mind a három rejtvényedet a közölhetők közé soroztuk. — B. Cs. (Szolnok). Annak az újságnak *Deutsche Schachzeitung* a címe. A lap szerkesztői: *Berger János* és *Schlechter Károly*; a lap Lipesében jelenik meg a *Veil et Comp.* cég kiadásában; évi előfizetési ára 9 M. Megrendelheti *Lampel Róbert*-nél, Budapesten, VI. ker. Andrássy-ut 21. sz. — H. M. 1. Állandóan Budapesten lakik. 2. Van gyermeke is. 3. Nem öreg. — Érettségi. Soha sincs nagyon korán, inkább attól kell félni, hogy későn ne legyen. A gyakori ismétlés arra való, hogy ismereteink mélyebb gyökeret verjenek. — M. D. (Pozsony). Én is ott voltam. A hangverseny igen szép volt. A hagyomány szerető ápolása legyen az utódoknak kötelességes. Annak az intézetnek tisztos neve van az egész országban.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre... 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		<i>Kéziratokat nem adunk vissza.</i>
<i>Megjelenik minden vasárnap.</i>	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

A PÁL-UTCAI FIÚK.

Elbeszélés a «Tanulók Lapja» számára.

Írta: Molnár Ferenc.

— Ez egy olyan pép, amivel az üvegesek az ablakot beragasztják a fába. Az üveges bekeni oda és az ember a körmével kikaparja az ablakból.

— És ezt te kapartad ki?

— Nem kérem. Ez az egyleti gitt.

A tanár úr tágra nyitotta a szemét:

— Mi az? — kérdezte.

Weisz most már nekibátorodott egy kicsit:

— Ezt a tagok gyűjtötték, — mondta — és a választmány rám bízta, hogy én őrizzem meg. Mert azelőtt Kolnay őrizte, mert ő volt a pénztárnok, de nála elszáradt, mert ő sohasem rágta.

— Hát ezt rágni kell?

— Igen, mert különben megkeményedik és nem lehet nyomkodni. Én mindennap megrágtam.

— Miért éppen te?

— Mert benne van az alapszabályokban, hogy az elnök köteles minden nap legalább egyszer megrágni az egyleti gittet, mert különben megkeményedik. . . .

Itt sírva fakadt Weisz. Pityeregve tette hozzá:

— És most én vagyok az elnök . . .

Komoly volt a hangulat. A tanár szigorúan kiáltott:

— Hol szedtéték össze ezt a nagy darabot?

Csönd lett. A tanár Kolnayra nézett:

— Kolnay! Hol szedtéték ezt össze?

Kolnay hadarva felelt, mint aki őszinte valamással akar segíteni a helyzetén:

— Ez van kérem tanár úr, már egy hónapja.

Én egy hétig rágtam, de akkor kisebb volt. Az első darabot a Weisz hozta és ezért alapítottuk

az egyletet. Ötet az apja elvitte kocsin és ő a kocsiból kaparta ki. Egész véres lett a körme. Aztán akkor betört az énekeremben az ablak és én eljöttem délután és egész délután vártam, amíg az üveges jött és öt órakor jött az üveges és én megszólítottam, hogy adjon nekem egy kis gittet, de ő nem felelt, mert ő nem tudott felelni, mert neki tele volt a pofája gittel.

A tanár úr szigorúan ráncolta össze a homlokát:

— Micsoda szavak ezek? Pofája a lónak van!

— Hát a szája volt tele. Ő is rágta. Aztán odamentem és kértem, hogy hagyjon nézni, amíg ő az ablakot csinálja. És intett, hogy hagy. És én néztem és ő bevágta az ablakot és elment.

És mikor ő elment, akkor én odamentem és kikapartam a gittet az ablakból és elvittem. De nem magamnak loptam, hanem az egyletnek . . .

az ehegy . . . lehet . . . nehek . . .

Ő is sírt.

— Ne sírj — mondta Rác tanár úr.

Weisz a kabátja szélét tépdeste és zavarában szükségesnek találta megjegyezni:

— Mingvár bög . . .

De Kolnay csak zokogott, szivettépően zokogott. Weisz sűgva szólt rá:

— Ne bögj!

S azzal ő is bögni kezdett. A nagy sírás meghatotta Rác tanár urat. Nagyokat szippantott a szivarjából. S ekkor előlépett a sorból Csele, az elegáns Csele, büszkén kiállott a tanár elé s elhatározta, hogy most ő is római jellem lesz, mint a minap a grundon Boka. Határozott hangon mondta:

— Kérem tanár úr, én is hoztam az egyletnek gittet.

Büszkén nézett a tanár szemébe. Rác tanár úr megkérdezte: